

JÁN ROSTWOROWSKI S. J.

PRAVDA *O PÁNU BOHU*

POSOL B. S. J., TRNAVA 1946

Edícia HVIEZDA RANNÁ č. 1.

Brošúrku »Pravda o Pánu Bohu« napísal Ján Rostwowski S. J., z poľštiny preložil František Chmel S. J. S povolením rehoľnej a cirkevnej vrchnosti v Trnave č 971/1946 zo dňa 30. januára 1946 vydáva Posol B. S. J., Trnava 1946. Tlač Urbánek a spol., Trnava.

Úvodom.

Svätý Augustín sa modlil: Pán môj a Boh môj, nakloň ucho k modlitbe mojej, a milosrdenstvo Tvoje nech vyslyší prosby moje! Hľa, už oddávna túžim rozmýšľať o Tvojom zákone, lebo »bezbožní hovoria mi smyselné veci, ale nie sú ako Tvoj zákon« (Ž. 118, 85). Nech nájdem čistú rozkoš v Tvojom písme, nech sa roztvorí predo mnou vnútro Tvojich rečí, lebo môžu radosťou sú Tvoje slová a hlas Tvoj je viac ako potoky sladkostí.

Tak sa modlil svätý Učiteľ, aby hlbšie pochopil pravdu, ktorú Pán Boh zjavil. A keď Pán Boh začal pred ním odkrývať svoje tajomstvá, volal so slzami a s nadšením: »Ó Bože, krása večná a vždy nová! Ako neskoro som Ťa poznal! Ako neskoro som Ťa miloval!«

A naozaj, svätý Augustín neprepína v týchto horúcich výlevoch svojej duše. Ak je Pán Boh taký krásny, že svätí v nebi cez celú večnosť nemôžu sa nasýtiť pohľadom na neho, nemá byť pekné aj učenie o Bohu, pravda, ktorú On sám o sebe zjavil? Akú slasť cítia učenci, keď sa im podarí objaviť novú pravdu, či už v dejinách sveta, v matematike alebo v prírodných vedách! A čože sú tieto pravdy? Len krátke a

slabé lúče Slnka nekonečnej a večnej pravdy — Boha. Nie je to teda šťastie Boha lepšie poznať, mať o ňom čo najdôkladnejšie vedomosti?

A predsa, čo sa robí vo svete? Človek najmä v posledných storočiach v svetských vedách hodne pokročil, zatiaľ čo v náboženských otázkach, v poznávaní právd svätej viery sa úplne zanedbal. Dedinský ľud a stredné vrstvy ľudu po našich mestách ešte poznajú katechizmus, ba sú prípady neobyčajne hlbokého porozumenia právd viery, ale ako je to medzi vzdelanými vrstvami národa? Vo väčšine prípadov, (česť výnimkám, najmä medzi mladými inteligentmi!), panuje veľká náboženská nevedomosť. Boh a Božie veci sú im také cudzie a ďaleké ako bájky a rozprávky, ktorými pestúanky uspávajú malé deti. Keď sa takého človeka opýtaš na nejakú vec, s ktorou i pamäť má do roboty, napr. koľko je osôb v Bohu — niekedy uhádne a správne odpovie, lebo mu to ešte zostalo v pamäti z detstva. — Keď však hľadáš u neho akú-takú stopu hlbšieho poznania, daromné sú tvoje námahy, lebo on o tých veciach nikdy v živote nerozmýšľal, nikdy sa s tým nezaoberal, nikdy o tom nečítal. Ten svet mu je celkom neznámy a cudzí. Aké to má následky? Čo sa nechápe. Iahko sa vyhlási za nerozumné. Príde prvé pokušenie, do rúk sa dostane nezodpovedná tlač, protináboženská kni-

ha alebo časopis, počuje sa nejaká prednáška polomudrlanta, ktorý o viere nemá ani pochopu — a zaraz sa objavia nátnietky proti viere, pravdy viery zazdajú sa zpiatočnícke, nezodpovedajúce dnešnému pokrokovému rozumu. A tak viera hynie zo srdca, diabol vyberá zrno, čo ležalo pri ceste a nezapustilo korene.

Preto sú nám všetkým potrebné lepšie, hlbšie vedomosti o Pánu Bohu aj o Božích veciach. Sú potrebné, aby pravdy viery vsiakly do hlbín ľudskej duše.

Pán Boh chce, aby sme ho poznali. Veď Ježiš Kristus prišiel na svet, aby sme »mali život a hojnejšie ho mali« (Ján 10, 10). A čo je život? Božský Spasiteľ hovorí o ňom Otcovi: »A to je život večný, aby pozнали Teba, jediného pravého Boha, a toho ktorého si poslal, Ježiša Krista« (Ján 17, 3).

Trojaké poznanie Pána Boha.

Keď sa Pán Ježiš shováral pri Jakubovej studni so Samaritánkou a presvedčil ju, že on je slúbeným Mesiášom, vrátila sa táto žena do mestečka a s takým zápalom rozprávala o Pánu Ježišovi, že, ako hovorí evanjelista, »z toho mesta mnoho Samaritánov uverilo v neho pre reč ženy vydávajúcej svedectvo«. (Ján 4, 39). Ale neskôr, keď sám Pán Ježiš dva dni ostal v Sicheme a začal hlásať evanjelium, tí, ktorí predtým uverili, hovorili žene: »Už nie pre tvoju výpravku veríme; lebo sme sami počuli a vieme, že tento je opravdive Spasiteľom sveta« (Ján 4, 42).

V e d i e ť a v e r í ť! Či si už dakedy rozmýšľal, aký je rozdiel medzi týmito dvoma slovami? V Apoštolskom vyznaní viery hovoríme: **V e r í m v B o h a, O t c a v š e m o h ú c e h o, S t v o r i t e ľ a n e b a i z e m e!**

A dobre hovoríme, lebo svätý Pavol pripomína, že »kto pristupuje k Bohu, musí veriť, že je, a že tým, ktorí ho hľadajú je odplatiteľom« (Žid. 11, 6). Teda musíme veriť, že Boh je; ale, nemôžeme to aj **v e d i e ť**? Ako by nie! Či rozumná viera, že Boh je nežiada, aby sme

predtým v e d e l i, že Boh jestvuje? Zaraz sa o tom presvedčíme.

Čo znamená veriť? To znamená prijať čosi ako pravdu nie preto, že sme sa sami o tom presvedčili, ale preto, lebo nám o tom niekto iný rozprával. Príklad: Bol si voľakedy v Ríme? Videl si svätého Otca alebo krásne kresťanské kostoly a pamiatky? Ak si už bol v Ríme na púti, v i e š o tom všetkom, lebo si sa na vlastné oči presvedčil; ale ak si tam nebol, v e r í š iným, čo tie veci videli a tebe rozprávali. V e r í š, že tam žije svätý Otec vo Vatikánskom paláci, v e r í š, že tam je obrovský kostol svätého Petra, kde sa vmestí tisíce a tisíce ľudí, v e r í š, že pod mestom sú katakomby, plné hrobov kresťanov, ktorých tam pochovali za prvých veľkých prenasledovaní. Tak isto v škole žiak v e r í profesorovi, povedzme, že voda sa dá rozložiť na dva plyny kyslík a vodík; keď sa však o tom pri pokușoch presvedčí, už nielen v e r í, ale aj v i e.

Teda teraz, keď už vieme, aký je rozdiel medzi vierou a vedou, pýtajme sa, či môžeme v e d i e ť, že Boh je, a či máme len veriť v túto pravdu?

Nejeden mi azda odpovie: musím veriť, že Boh je, vedieť to nemôžem; lebo sa o tom nemôžem presvedčiť. Či si ja môžem ísť pozrieť Pána Boha, dotknúť sa Pána Boha tak ako

možno napr. odcestovať do Ríma a na vlastné oči sa presvedčiť, že Rím jestvuje? Nemôžem. Boh je neviditeľný a nehmateľný, teda nezostáva mi nič iné ako veriť v Boha. Dobre, milý bratku! Naozaj Pána Boha nemôžeme telesnými očami ani vidieť, ani sa ho nevládzeme rukou dotknúť. Kto ti však povedal, že treba veriť všetko, čo sa nedá vidieť a hmatať? Či okrem päť telesných zmyslov nemáme ešte inú vyššiu poznávaciu schopnosť, rozum? Či sa nemôžeme presvedčiť rozumom ešte aj o takých veciach, ktoré naše smysly nevládku pochopiť? Vari si už dakedy videl na vlastné oči alebo nahmatal múdrosť, hriech, čnosť, lásku atď.? Zaiste nie, lebo tie veci nepodliehajú smyslom, a predsa nehovoríš, že v e r í ť, ale v i e ť, že ten alebo onen človek je múdry, čnostný, iný je hriešny, hlúpy atď. Teda nie je pravda, že viera sa tam začína, kde sa končí smyslové poznanie. Smysly majú veľmi obmedzenú a nedokonalejšiu poznávaciu schopnosť. Máme ich spoločne so zvieratmi. Rozum smeruje oveľa ďalej a poznáva aj také veci, ktoré smysly nijako nevládku pochopiť. Teda môže byť čosi, o čom rozum vie, hoci smysly to nepoznaly. A dokiaľ máme možnosť vedieť, netreba nám ešte veriť. Pozrime sa teda, či sa dá rozumom presvedčiť, d o z v e d i e ť, že Boh je.

Rozum nám hovorí, že nič sa nemôže urobiť

samo od seba. Vraciaš sa do domu a nájdeš v izbe rozbité okno, ktoré, keď si odchádzal, bolo celé. Pýtaš sa s hnevom: kto to urobil? Keby ti niekto odpovedal, že to sa samo зробило, hotový si vylepiť mu poriadne zaucho, lebo sa nazdávaš, že si z teba robí posmech. A čo by si povedal, keby napr. tvoj sused nechcel ani orať ani siať a bol presvedčený, že sa to samo žrobí? Celkom iste by si súdil, že stratil rozum, veď každý vie, že z ničoho nikdy nebude nič. Preto ti ani na um nepríde, žeby napr. dom sa sám postavil, žeby sa hodinky samé od seba opravily, ba ani kameň na kameň sám od seba nevylezie. Musí ho tam niekto postaviť. Ó Bože a ten ohromný krásny svet by sa mal sám od seba stvoriť? Hviezdy samé od seba by sa mali začať krútiť a krúžiť po nebeských priestoroch; slnce by sa malo samé od seba zapáliť aby zohrievalo zem; rieky a moria samé od seba by sa mali porozkladať; z ničoho by sa mali množiť ryby, vtáci, zvieratá a rastliny? Keď zbadáš hýbať sa hociaký malý stroj, pýtaš sa, kde je strojevodca. Vo svete vidíš ohromujúci veľkostroj, vidíš pohyb riek, i vetrov, vidíš obraty hviezd i mesiaca, vidíš premeny ročných dôb, dňa a noci, zimy a tepla, vidíš život rastlín a zvierat, vidíš ako to všetko ide pekne harmonicky napred, ako sa všetko rozmnožuje, mení a nikdy neprestáva, — a nemal

by si sa dôkladne pozrieť, kde je ten veľký Pán, mocný majster a tvorca, ktorý svet sriadil, dal ho do pohybu, spravuje a ovláda ho? A potom sa ešte pýtaš, či sa dá rozumom vedieť, že Boh je? Hľa, rozum volá zo všetkých síl, že musí byť Boh, že svet bez Boha je hlúposťou. Preto Písmo sväté nazýva hlúpymi a rozumu pozbavenými ľuďmi, ktorí Boha nepoznajú, hovoria, že nemajú výhovorky, »lebo jestliže im možné bolo tak mnoho vidieť, že mohli svet posúdiť: akože ešte snadnejšie nenašli jeho Pána?« (Múdr. 13, 9). Teda »nedajú sa vyhovoriť« (Rim. 1, 20). »Ale zasa ani tým nemožno odpustiť« (Múdr. 13, 8).

Ako vidíš, môžeš a musíš vedieť, že Boh je.

Preto, rozumnej viere, že Boh je, načím hľadať základ vo vede, že Boh je. Veď, milý bratku, keď si vzbudzuješ vieru v pravdy, ktoré Boh zjavil, komuže veríš? Kňazovi, ktorý tie pravdy hlása? Matke alebo učiteľovi, od ktorých si tie pravdy prvý raz počul? Vôbec nie! Veríš Pánu Bohu! Veríš Božiemu slovu! Matka, učiteľ a kňaz ti len podávajú Božie slovo, ale ty nie im veríš, ale Pánu Bohu, a tá viera ti dá život večný. Povedz mi teraz úprimne, možno niekomu veriť skôr ako sa presvedčíme, že on jestvuje? Správne súdiš, že nie, že najprv treba vedieť, že Boh je, a že takú alebo onakú

pravdu zjavil a len potom môžeš veriť. Teda, drahý bratku, chráň si všetkými silami nielen vieru v Boha, ale aj vedu o Bohu. Nepočúvaj na reči zlých, skazených ľudí, poslúchaj svoj rozum. Tvoj rozum ti povie, že Boh je, že musí byť Boh, toho sa drž, pri tom stoj, aj keby si nevedel zaraz rozlúštiť všetky námietky, aj keby si nevedel zaraz odpovedať na rozličné podchyťavajúce povedačky.

A tak v e d a a v i e r a sú dva spôsoby ako poznať Pána Boha. A kde je tretí? Veď v nadpise tejto kapitoly si čítal o trojakom poznaní Pána Boha! Vidíš, milý bratku, oba tie spôsoby poznania Pána Boha sú ťažké a namáhavé. Viera vždy čosi stojí, lebo veriť treba slovám druhého, to, čo sme sami nepoznali. Ani veda o Bohu nie je ľahká, lebo, aby sme Boha poznali treba nám usudzovať, hýbať rozumom, namáhave hľadať pravdu. Preto dobrotivý Pán Boh vymyslel ešte tretí spôsob, dať sa nám poznať. Je to ľahký a slasťou prekypujúci spôsob — v i d e n i e.

Boh nám dovoľuje, čo od prírody nepatrí nikomu, ani anjelom, ani archanjelom, ani nijakému stvoreniu, dovoľuje nám poznať svoju najsvätejšiu nepochopiteľnú Bytnosť. Ale toto bezprostredné videnie Boha nie je údelom zemského života. Ono má byť našou odmenou v živote večnom. Zemský život vôbec je život prá-

ce, námahy, získavania zásluh, preto aj poznanie súvisiace s týmto životom je skúpe, temné, a ťažké. »Teraz vidíme (Boha) cez zrkadlo v hádanke, ale vtedy z tváři do tváři. Teraz poznávam čiastočne, ale vtedy poznávam tak ako som i poznaný« (1. Kor. 13, 12). Je síce pravda, že naše telesné oči ani v nebi neužrú Pána Boha, ale Pán Boh akýmsi tajomným spôsobom otvorí oči našej duše a dá sa nám poznať tak ako je. Dnes poznávame pravdu len s námahou, kvapká do našej duši ako voda predierajúca sa drobnými škárami s uzavretej priehrady. Ale potom sa potokmi vleje do nášho rozumu, ako keď sa stavidlo nadvihne a voda začne hučať v riečnom koryte ohromujúcou silou. Prestane viera, prestane v potu tváři námáhave nadobudnutá veda, a začne sa ľahké, slastné videnie. Ako keď slepý, ktorý nikdy nevidel slnko a iba iným verí, že ono je, náhle dostane zrak, tak aj my na druhom svete uzieme očami duše slnko odvekej múdrosti, lásky a dobroty — Boha.

Nech učenie o trojakom poznaní Boha povzbudí nás hľadať Boha osobitnými cestami nášho života vierou a vedou. Nie je to ľahké, lebo svet roztrzuje, smysly prekážajú a zlí ľudia balamutia. Nedajme sa oklamať, lebo od toho závisí naše večné šťastie, ktoré sa zakladá na videní Pána Boha. Vzbudme si často živú vie-

ru v jestvovanie Boha a usilujme si aj rozum podoprieť vedou, že Boh je a musí byť. Nevšimajme si všelijaké pochabé reči, ktoré by nám chcely odobrať vieru v Boha, alebo vedu o Bohu podkopávať. Ale pamätajme, že hrozí ešte väčšie nebezpečenstvo. U nás z milosti Božej chválabohu ešte niet veľa nevercov. Ale každý z nás nosí v sebe nepriateľa Boha. Kto je týmto nepriateľom? Naše smysly, o ktorých sme povedali, že nemôžu poznať Boha. Beda človekovi, nad ktorým začnú panovať smysly! Tie mu čoskoro vyhodia zo srdca vieru a tak sputnajú rozum, že sa nebude vedieť povzniesť nad to, čo oko nevidí a ruka nehmatať.

Ak si zvedavý, ako je to možné, že sú ľudia, ktorí v Boha neveria, opýtaj sa prvého neverca s ktorým sa stretneš, ako-žije. a presvedčíš sa, že smyselnosť mu odobrala vieru a zatemnila rozum, že holduje smyslom, slúži telu, a preto ani vieru v Boha, ani poznanie Boha rozumom nechápe. Beda takým ľuďom! V nich nežije duch, ale len telo a krv, a »telo a krv nemôžu dosiahnuť kráľovstva Božieho« (1. Kor. 15, 50), »smyselný človek nepochopuje to, čo je Ducha Božieho« (1. Kor. 2, 14).

Nech nás Pán Boh chráni, aby začaly nad nami panovať smysly so svojimi žiadosťami!

O Božej podstate.

Rozum a viera nám presvedčivo volajú, že Boh je. Teraz budeme skúmať, aký je náš Boh, aký pochop si máme o ňom utvoriť podľa učenia rozumu i viery.

Najprv o Božej podstate. Čože je to podstata? Podstatou nejakej veci nazývame to, bez čoho vec by nemohla byť tým, čím je, ale bola by niečím iným.

Vysvetlíme si to na príklade. Zdravý a celý človek dozaista má mať aj vlasy, aj zuby, ruky i nohy — slovom všetko, čo ľudia mávajú. Ale, prosím ťa, milý bratku, ak niekomu vypadajú zuby, ak niekomu odtrhnú nohu alebo ruku, či prestane byť človekom? Nie. Hoci by niekomu nedaj Bože, odťali obe ruky, obe nohy, aj nos a uši atď. ešte i taký nešťastný mrzák, kým žije neprestal by byť človekom. A opačne: hoci by niekomu nechýbal ani jeden vlas na hlave — ale duša sa oddelila od tela, je to ešte človek? Nie. Telo, čo leží na katafalku je studená mŕtvola; duša, ktorá odišla na súd Boží, je duch človeka, ale človek prestal jestvovať. Hľa, teraz už ľahko rozumieš, čo patrí k podstate človeka... K podstate človeka nepatria ani ruky, ani nohy, ani vlasy,

ani iné údy, lebo bez nich človek môže byť človekom. Podstatu človeka tvorí duša a telo, lebo kde niet tých dvoch častí, tam niet človeka. Priam tak dokonale rozumieš, že keď Boh premenil Lotovu ženu na soľný stĺp, hoci tam ostaly črty živej ženy, ba keby tam ostala aj farba tela, už to nebola žena lež soľ, lebo podstata veci sa stratila. Teda rozumieš, že podstata nejakej veci je všetko, bez čoho vec by nebola tým, čím je, ale niečím iným.

Aká je však podstata Božia?

Otázka, ktorá nás privádza do pomykova. Veď či Boh sa skladá z častí, o ktorých by sa dalo povedať, že tá a tá patrí a tá a tá nepatrí k Božej podstate? Nijako nie! Iba telá sa skladajú z častí. Boh je však duch a to najčistejší duch, teda nemôže byť reči o nijakých častiach v Bohu. Čo teda povedať? Patrí azda všetko, čo je v Bohu k podstate Božej? Neomylne! V Bohu je všetko podstatou, niet jedinkej veci, ktorá by mohla v Bohu byť alebo nebyť, bez ktorej by Boh ešte mohol byť Bohom. No toto, hoci je to pravda, veľmi málo nám vyjasňuje vec a nedostane nás napred. Formulujme teda predloženú otázku radšej takto: V Bohu, hoci nemá nijakých častí, je predsa veľa rozličných dokonalostí. (Iste dobre rozumieš, že dokonalosť a časť, sú dve rozličné veci. Napr. človek má rozličné dokonalosti dobrotu, múdrosť, ale

tieto dokonalosti nie sú časti človeka). Zamyšlime sa teda, či je a aká je dokonalosť v Bohu, ktorá by bola najpodstatnejšou a hlavným charakteristickým znakom Božstva, ktorá by bola žriedlom všetkých iných dokonalostí a poslednou príčinou, že Boh je Bohom. Ak nájdeme odpoveď na túto otázku, budeme mať aspoň akú-takú predstavu, čím Boh je, čo znamená byť Bohom. Nuž, na túto otázku dáva nám odpoveď i rozum i viera.

Začnime od toho, čo vraví zjavenie.

Keď Pán Boh určil vyviesť ľud Izraelský z egyptského otroctva, vyvolil za vodcu svojho ľudu Mojžiša a rozkázal mu ísť k Izraelitom s posolstvom od seba: »Mojžiš riekol Bohu: Hľa, ja pôjdem k synom izraelským a poviem im: Boh vašich otcov poslal ma k vám. Ak mi rieknu: „Ktoré je jeho meno?“ čo im odpoviem?« (Exod. 3, 13). Teda Mojžiš chce vedieť to isté, čo chceme teraz vedieť my: ako definovať Boha, aké meno dať Bohu, aby židia mohli rozoznať pravého Boha od všetkých falošných bôžikov. »Tu riekol Boh Mojžišovi: Ja som (ten), Ktorý som. Riekol (ďalej): Tak povieš synom izraelským: Ktorý je, poslal ma k vám.« (Exod. 3, 14). Podivná odpoveď a podivný názov Boha: Ten ktorý je! Či iné veci nie sú ozajstné, či len Boh je? A ak aj iné veci sú, akože je to, že Boh len

sebe pripisuje bytie, jestvovanie ako dokonalosť vlastnú sebe, vyjadrujúcu Božiu prírodu?

Obráťme sa teraz na to, čo nám hovorí rozum o Božej podstate, a azda pochopíme aká nesmierna hlbokosť je v mene: Ktorý je, ktoré Boh zjavil ako svoje vlastné meno.

Poobzeraj sa so mnou po svete. Keď pozorne sleduješ veci, presvedčíš sa, že okolo teba ustavične jedny veci vznikajú, iné hynú. Na jar začína žiť veľa rastlín, motýľov, chrobákov, vtákov, i najrozličnejších zvierat. Krátky čas žijú a hynú. Málokteré zviera dotiahne do 100 rokov, strom sa len zriedka dožíva 1000 rokov. A keby sa aj dožil, vyvráti ho búrka vyvalí sa na zem a hynie. Človek sa rodí, aby žil 50, 60 rokov. Zriedka kedy sa mu podarí stráviť 80 rokov na tomto svete. Napokon aj jeho spúšťajú do hrobu a zabúdajú naň. Za 10 rokov zostane z neho za hrst' prachu a popola. Boly na svete obrovské, pyšné mestá ako Babylon, Ninive alebo Téby so sto bránami v Egypte, a čo sa stalo? Ruky týchto miest dnes vykopávajú zo zeme len zo zvedavosti, lebo ešte aj pamiatka po týchto mestách zahynula. Boly ohromné štáty s miliónmi obyvateľov s nesmiernymi vojskami, s múdrymi zákonmi — dnes už vznikly na tých miestach postupne tretie, štvrté, piate štáty. Všetko sa pominulo. Tak ako kedysi to všetko nebolo, tak znovu

jedného dňa všetko prestalo jestvovať a svet ide ďalej... Ale azda aspoň zem, slnko je večné? Učenci hovoria, že aj slnko pomaly chladne, že zem stydne, že dakedy po miliónoch rokov zastane, umlkne ohromný stroj sveta. Aj ty, ktorý to čítaš, a ja ktorý to píšem, obaja umrieme; bol čas, kedy nás oboch nebolo, príde čas, keď nás nebude. Teda na vlastné oči vidíš, že v celom stvorenom svete sa všetko ustavične mení od mušky, ktorú ľudské oko ledva zbadá až po slnce, hviezdy, až po mestá a kráľovstvá, až po anjelov, ktorých tiež kedysi nebolo, ako neboli ani ľudia. Všetko raz je, raz nie je, môže byť a môže nebyť.

Ale odkiaľ sa to vzalo? Ak všetky veci, ešte i zem a slnko, ba i ľudia a anjeli môžu byť alebo nebyť, je jasné, že nemajú v sebe dostatočnej príčiny, prečo sú. Ak ich voľakedy nebolo, musel ich ktosi povolať z ničoty do života, musel ich ktosi vytiahnuť z ničoty. A ten »ktosi« zasa tak isto alebo musí byť, alebo môže byť a nebyť. Ak môže byť a nebyť, tak on nie je sám od seba, ale vďačí komusi inému za svoje jestvovanie. A tak napokon musíme prísť k takej bytosti, ktorá sa už nemení, ktorá nemôže byť a nebyť, ale ktorá nevyhnutne musí byť. Hľa, bytosť, ktorá musí byť a ktorá na nijaký spôsob nemôže nebyť, je náš Boh.

Teraz už iste aspoň trochu chápeš, čo znamená meno Božie: Ktorý je. Sú aj iné veci mimo Boha, ale sú len krátky čas, a potom hynú. Sú iné veci, ale kedysi ich nebolo, vždy môžu byť, sú, ale len preto, že ich ktosi povolal do života. A Boh? Je sám od seba, preto nemôže byť, vždy bol a vždy bude. Ešte nebolo reči o stvorení človeka, ešte sa nepohybovalo slnko a hviezdy vo vesmíre, ešte nebolo anjelov a iných nebeských sborov, ešte nejstvoval čas, len hlboké ticho večnosti, a On bol. I začala sa rozvíjať história sveta ako rôznofarebná stuha. Stvorenie anjelov a ich pád, stvorenie sveta a človeka. Dedičný hriech a potopa. Rozmnoženie ľudského pokolenia a dejiny jednotlivých národov. Míňaly sa stovky a tisíce rokov, vznikaly a padaly kráľovstvá i mocnosti — a On je. »Hľa, národy sú ako kvapky na okove, a ako prášok na váhe počítajú« (Iz. 40, 15), »všetky národy sú pred ním, ako by ich nebolo, a za nič a za márnosť sú pokladané u neho« (Iz. 40, 17), »veď tisíc rokov v očiach Tvojich ako deň včerajší, ktorý pominul« (Ž. 89, 4). »Na počiatku si Ty, ó Pane, zem založil: a dielo Tvojich rúk sú nebesá. Ony pominú, ale Ty zostaneš: a ony všetky ako rúcho sa zostarnú. A ako odev ich premeníš, a premenené budú. Ale Ty si ten istý, a Tvoje roky nikdy neprestanú« (Ž. 101, 26-28).

A skončia sa dejiny sveta, svinú sa ako keď žena navíja niť na kľbko, zostane len nebo a pe-
klo — a On bude. Prečo? Lebo jeho podstatou
je byť; »Bôh nejestvuje« znamenalo by toľ-
ko, ako koleso nie je okrúhle, ako vec, ktorá
spolu je i nie je.

Hľa, taká je podstata nášho Boha. Sú to ťaž-
ké veci, azda odrazu všetko neporozumieš, ale
aké je to krásne a potešujúce! Náš Boh — nie
je obmedzená bytosť, ktorá dnes je a zajtra jej
nieť, ktorá dnes je tak zajtra onak, ktorá môže
byť a nebyť. On je taký veľký, taký mocný,
taký dokonalý, že musí byť, že nemôže
nebyť, že je sám od seba a sám pre seba
od vekov a na veky. My sa premeníme, naše
dni sa pominú »ako tŕňa, a ako posol, ktorý
cvalom beží, a ako loď, ktorá prechádza vlni-
vou vodou« (Múdr. 5, 9-10). »Človek narode-
ný zo ženy, krátky čas žije a naplnený býva
mnohými biedami. Ako kvet vychádza, a po-
šliapaný býva, a uteká ako tŕňa, a v tomže
stave nikdy neostáva.« (Job 14, 1.2). »Čas živo-
bytia môjho je odňatý«, tak sa žaluje kráľ Eze-
chiáš, »a svinutý predomnou, ako stánok
pastiersky; prestrihnutý je ako od tkáča môj
život, ledva som počíňal byť, odrezal ma; od
rána do večera učiníš mi koniec« (Iz. 38, 12).
A náš Boh trvá naveky neoblomný, nezmenný,
nezmerný...

Kde býva Pán Boh?

V jednom z prekrásnych žalmov, ktoré tak podivne hlboko líčia city ľudského srdca, opisuje kráľ Dávid akýsi ťažký vnútorný boj. Z jednej strany chytá sa ho neobyčajná túžba po Bohu: »Smädí duša moja po Bohu, po silnom, živom: kedy prídem a ukážem sa pred tvárou Božou? Ako jeleň dychtí po prameňoch vodných: tak po Tebe túži moja duša, Bože!« (Ž. 41, 2.3). Z druhej strany tlačia ho akísi nepriatelia, ktorí sa usilujú podkopať v ňom vieru v Boha. »A prečo ja musím chodiť v zármutku, keď ma sužuje nepriateľ? Keď sa lámu moje kosti, vytýkajú mi tí, ktorí ma sužujú, moji nepriatelia. Veď mi každý deň riekajú: »Kde je Boh tvoj?« (Ž. 41, 10-11). A kráľ prorok sa utešuje ako len vie: »Prečože si smutná, duša moja? A prečo ma zarmucuješ? Dúfaj v Boha, lebo ja ho ešte chváliť budem; (on je) spása mojej tvári, a môj Boh.« (Ž. 41, 12). No pokušenie predsa neustupuje a otázka nepriateľov sa dotieravo opakuje. Dávid teda plače a žaluje sa: »Slzy moje staly sa mi chlebom vo dne v noci: keď mi hovoria deň po deň: »Kde je Boh tvoj?« (Ž. 41, 4).

Akýže je to boj? Aké sú to otázky? Aký ne-

priateľ? Je to, žiaľbohu, boj známy veľmi dobre všetkým, čo sa usilujú žiť podľa viery, je to každodenný boj života. Kde je tvoj Boh? ustavične sa pýtajú naše náruživosti, svet i skazení ľudia. Kde je tvoj Boh? Kde je Boh, ktorému slúžiš, pre ktorého pracuješ, od ktorého očakávaš odmenu? Nie je lepšie »požívať dobré veci, ktoré sú, a užívať rýchlo, čo je stvorené, dokiaľ sme mladí« (Múdr. 2, 6), ako trápiť sa a pracovať pre ďalekého, neviditeľného Boha? Nie je lepšie »ovenčiť sa ružami prv než zvädnú« a povedať si: »nech nebude nijakej lúky, ktorú by neprešla naša bujnoscť« (Múdr. 2, 8), ako spoliehať sa na neistú Božiu odmenu? A nejedného tak tlačí životný boj, že mu treba vzdychať so svätým Pavlom: »Ja nešťastný človek! Ktože ma vyslobodí z tohoto smrteľného tela?« (Rim. 7, 24) a so Žalmistom: »Kedy prídem a ukážem sa pred tvárou Božou?« (Ž. 41, 3).

Preto je nesmierne dôležité nielen dôkladne si uvedomiť, ale aj vryť si do pamäti a srdca: Kde je náš Boh. V duchovnom živote je veľmi vážne dobre pochopiť, kde je Pán Boh, kde Pán Boh býva, kde ho máme hľadať svojou myslou i modlitbou, kde uňho hľadať úkryt v ťažkostiach a pokušeniach. Viera nám hovorí ústami svätého Pavla: »Nie je ďaleko od každého z nás. Veď v ňom žijeme a hýbe-

me sa a sme» (Skut. Ap. 17, 27-28). Hociktoré decko, keď sa ho opýtame, kde je Pán Boh, bez váhania odpovie podľa katechizmu: Pán Boh je všade. Celé umenie tú pravdu porozumieť a osvojiť si ju. Preto vysvetlíme si aj my trochu hlbšie, kde Pán Boh býva.

Či si už dakedy rozmýšľal, aký je rozdiel medzi duchom a telom? (Tu telom nazývam nielen ľudské telo alebo zvieracie, ale všetko, čo je hmotné, napr. strom, kameň, železo, voda, povetrie atď.). Medzi duchom a telom je ten rozdiel, že každé telo sa skladá z častí, kým duch je čosi také celistvé, jednoduché a nesložené, že nemá nijakých častí. Preto každé telo má isté rozmery: je dlhé, vysoké, široké — duch nie; každé telo má akýsi tvar alebo guľatý alebo štvorcový alebo kúžeľovitý atď. — duch nie. Z týchto rozdielov ducha a tela vyplývajú ešte iné.

Keď je niekde telo, vyplní a čiže zaujímá miesto sebou samým. Pomysli si napr. na knihy v skrini, alebo na ľudí v kostole. Pretože každý človek, každá kniha zaujímá miesto, nie je možné ani knihy do nekonečna v skrini ukladať, ani ľudí bez konca do kostola nahromadiť, lebo napokon i skriňa i kostol sa naplní a nebude viac miesta. Ešte i také dve telá ako voda a povetrie, nemôžu byť spolu naraz na tom istom mieste, veď vieš ako napr.

v striekačke povetrie vytíška vodu. A prečože telo z a u j í m a miesto? Lebo má časti. Nemôže byť celé na jednom mieste, lebo nevyhnutne musí čiastka byť pri čiastke a znovu čiastka pri čiastke tak ako zrnká pšenice vo vreci alebo tehly na dome. Bez Božieho zázraku nie je možné, aby celé telo vmestilo sa do jedného bodu, lebo už má takú prírodu, že sa musí rozložiť v priestore.

Inakšie duch. Duch, ako sme povedali, nemá čiastky, preto kdekoľvek je, tam je celý. Vezmime napr. ľudskú dušu. Kde tá duša je? Azda v hlave? V srdci? V nohách? Alebo azda sa prechádza po celom tele? Vôbec nie! Duša je celá v celom tele, celá v hlave, celá v srdci, celá v prste, celá v najdrobnejšej čiastke. Prečo? Lebo duša nemá častí a preto n e z a u j í m a n e v y p l ň a priestor, a tak kdekoľvek je, všade musí byť celá. Ťažko ti je to pochopiť? Verím. My smysloví ľudia, ako nemôžeme ducha vidieť, tak si nevieme ani predstaviť ako duch v y z e r á, lebo byť duchom znamená vôbec n e v y z e r a ť, ale len byť čímisi prístupným samému r o z u m u, nie smyslom alebo obrazotvornosti. Ak chceš mať predsa aspoň ďaleký, hmľistý príklad, ako je to možné, že duch je celý, kdekoľvek je, predstav si knižku. Jedno je napr. Sienkiewiczovo »Quo vadis?«, jedno je T. Kempenského »Nasledovanie Krista«.

a predsa u teba je celé, u druhého celé, u tisícého celé, neprestanúc byť čímśi jedným. Priam tak jednu kázeň hovorí kňaz na kazateľnici a predsa celá je v tisíciach ušiach. Aj duch, kdekoľvek je, všade je celý. Každý duch, teda aj najčistejší duch, Pán Boh, nemá nijaké čiastky, preto nemôže byť jedna časť tu, druhá tam, ale kdekoľvek je, tam je celý.

Predsa však aj v tomto ohľade je veľký rozdiel medzi Pánom Bohom a inými duchmi. Iní duchovia ako napr. anjeli alebo ľudská duša, tam, kde sú, sú celé, ale nie sú všade. Duša je v priestore, ktorý zaujme telo a nie mimo tohto priestoru. Anjeli sú vo väčšom alebo menšom priestore, ale vždy v ohraničenom priestore. Jediné Boh nemá konca, ničím sa nedá ohraničiť, všade je, a všade celý, všetko preniká, všetko naplňa. Boh nie je čiastkou svojej bytosti tu, čiastkou inde, nie je viac na jednom mieste, ako na druhom, nie je viac v nebi ako v pekle, nie je viac v čnostnom ako v hriešnikovi, nie je viac v človekovi, ako vo zvierati. »Kdeže môžem zaisť pred Tvojím duchom?«, hovorí k Bohu kráľ Dávid, »a kde pred Tvojou tvárou utiecť? Jestliže vstúpim na nebesá, Ty tam si: jestli zostúpim na podzemie, Ty si tam« (Ž. 138, 7.8).

Rozdiel je len v tom, že Boh, ktorý je všade,

na jednom mieste inakšie pôsobí, účinkuje ako na druhom, na jednom mieste inakšie sa zjavuje ako na druhom. V nebi odmeňuje, v pekle tresce; v spravodlivom rozdáva milosť, v hriešnikovi klope na srdce hryzením svedomia; v rastlinke dáva len život, vo zvierati riadi i život i cítenie, v človekovi okrem toho dáva aj rozum.

Teda koniec koncov, kdeže je náš Pán Boh? Ani nebo, ani peklo, ani zem, ani slnce, ani celý svet nie je jeho bývanie. Boh niekde býva, ale nie inde ako len v sebe samom. Tak ako nepochádza od nikoho, ale len od seba samého, tak isto nie je nikde len všetko je v ňom. Chceš ešte lepšie poznať túto pravdu? Povedz mi, kde je Paríž? Vo Francúzsku. A Francúzsko kde je? V Europe. A Europa? Na zemi. A kde je naša zem? Už ťažšia odpoveď, ale učiteli ešte vedia odpovedať: zem je v našom slnečnom systéme. — A kde je náš slnečný systém? Vo vesmíre. A kde je vesmír? Kde si musí byť, lebo, čo nikde nie je, to vôbec nie je, toho niet. Kde teda je vesmír a celý svet v ňom uzavretý? Ostáva len jedna odpoveď: svet je v Bohu. »V ňom žijeme a hýbeme sa a sme« (Skut. Ap. 17, 28), »skrže neho stvorené je všetko v nebesiach i na zemi... a všetko pozostáva skrže neho« (Kolos. 1, 16. 17).

Svet nie je v Bohu tak ako voda v nádobe, nie je ako človek v izbe. »Svet je v Bohu« znamená, že v Bohu má príčinu ako jestvovania tak čo do veľkosti ako aj čo do rozsiahlosti. Tak ako všetko, čo je, je akosi zavesené vo všemohúcej Božej vôli, tak isto je všetko v Božej nezmernosti. Preto mohol vzniknúť taký obrovský svet, lebo Boh je neohraničený a nekonečný. »Či nebe i zem ja nenaplňujem, hovorí Pán?« (Jerem. 23, 24). Boh naplňa nebo i zem, ale ony ho nepožívajú, ako vodu steny nádoby. Naplňa všetko, a nič mimo neho nezostáva, naplňal by všetko, hoci by bol svet tisíc ráz taký veľký ako je. Stvorenia sa hýbu, hviezdy krúžia po nebeských cestách, tu i tam prebehnú prudké víchrice a búrky, na moriach pozorovať príliv a odliv, rieky sa valia vo svojich korytách, zvieratá a ľudia sa pohybujú, chodia, ale od Boha nič neodchádza, k Bohu sa nič nepribližuje, lebo všetko je v ňom. Veci vznikajú a hynú, a On trvá; nič mu nie je blízke, nič ďaleké. On všetko drží, jeho nič nedrží, o neho sa všetko opiera, On nemá nijakej základne, nijakého podopretia, lebo je od seba a pre seba a v sebe a všetko je skrze neho, pre neho a v ňom.

Hľa, čo znamená prostučká pravda, že Boh je všade.

Teda Boh je v tebe i okolo teba, preniká ta

celého oveľa dokonalejšie, ako lúč slnka preniká vodu. Nemôžeš utiecť pred touto prítomnosťou, iba ak by si sa v ničotu obrátil, lebo ak jestvuješ, nevyhnutne musíš byť v Bohu, a len natoľko môžeš jestvovať, nakoľko si v ňom. Len dobre uváž, čo ti poviem. Okrem všeobecnej prítomnosti, ktorou Boh je všade a všetko naplňa, v tebe môže a má byť Boh ešte iným a to dokonalejším spôsobom, a ten spôsob závisí od teba. Boh má byť v tvojom poznaní a v tvojom rozume. Boh preniká, naplňa všetko: kamene i zem, vodu i povetrie, rastliny i zvieratá, ale tie stvorenia nevládzu ho poznať a myslou pochopiť. V твоjich útrobach tlie rozumná, nesmrteľná duša, schopná dať ako poviesť a stiahnuť do svojho vnútra nesmierneho Boha, mať ho ako vlastnosť a dotýkať sa ho poznaním. Drahý môj bratku, v tom je celá tvoja ohromná veľkosť a vyvýšenosť nad všetky stvorenia. Pamätaj teda na Boha, nech býva v tebe skrz poznanie a nechci sa ponížiť do radu tých stvorení, v ktorých Boh inakšie nemôže prebývať ako svojou všadeprítomnosťou. Pán Boh, stvoriac svety, mal len ten jediný cieľ, aby si ho poznal a miloval, aby si ho prijal skrz poznanie do lona svojej rozumnej duše, ktorou ňa On obdaril. Pamätaj, že je blízko teba, usiluj sa ho poznať z diela jeho rúk a zo zjavenia, ktoré zanechal svetú a sveril svojej

Cirkvi. A keď sa to stane, stane sa ohromný nepochopiteľný zázrak. Hľa, nezmerný Boh, ktorého »nebe a nebesia nebies nemôžu obsiahnuť« (3 Kráľ. 8, 27), Boh, ktorý »zavesil tromä prstami farchu zeme« (Iz. 40. 12), ten Boh bude prebývať v tebe, v tvojom srdci, v tvojej duši. Tvoja duša sa nejako rozšíri, nejako vzrastie, aby slúžila Bohu za bývanie, duša tvoja Boha obsiahne a v Bohu sa uzavrie. Pán Boh, prebývajúc v tvojom srdci, obohatí ho veľkosťou a ozajstným šťastím. Budeš mať v Bohu verného priateľa, budeš mať svetlo v pochybnostiach, oporu v ťažkostiach a protivenstvách, potechu v smútku, závdavok večného spasenia.

Nazatváraj srdce pred Bohom, nepohrúžuj sa v zemi a v zemských veciach natoľko, žeby si zabudol na Boha. Nechci, aby sa aj na teba vzťahovala bolestná žaloba Božia: »Vôl zná svojho hospodára, a osol jasle svojho pána; ale Izrael ma nezná a ľud môj nesrozumieva« (Iz. 1, 3). Nech Boh skrz poznanie prebýva v tebe, a kedysi pochopíš, aký poklad si prijal do srdca. Keď odbije posledná hodina sveta, keď »nebesia s treskom sa pominú a prvky v horúčosti sa rozplynú a zem i veci, čo sú na nej, zhoria« (2 Petr. 3, 10), ty nebudeš porušený na veky, nájdeš sa zabezpečený na mocnom kameni: v neoblomnom, nezmeniteľnom, nezmernom Bohu, prebývať budeš v ňom a On v tebe.

Úvodom	— — — — —	3
Trojaké poznanie Pána Boha	— — — — —	6
O Božej podstate	— — — — —	14
Kde býva Pán Boh?	— — — — —	21

V sérii vieroučných a mravoučných brošúrok edície
 »Hviezda ranná« v najbližšom čase postupne vyjde:

Ján Rostworowski S. J.: **AKO PÁN BOH ŽIJE.**
 (O najsvätejšej Trojici.)

Ján Rostworowski S. J.: **ČO PÁN BOH ROBI.**
 (O Bohu Stvoriteľovi a o
 Prozreteľnosti Božej.)

František Chmela S. J.: **SLOVO TELOM SA STALO.**
 (Kristus Mesiaš a pravý Boh.)